

Література

1. **Наказ Міністерства** фінансів України "Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів" від 22.11.2004 р., № 732. – 232 с.
2. **Бигдан И.А.** Учет и аудит нематериальных активов : дисс. ... канд канд. экон. наук. – Харьков, 2003. – 236 с.
3. **Сажинець С.Й.** Облік нематеріальних активів : навч. посібн. / С.Й. Сажинець. – Львів : Вид-во "Мс", 2003. – 332 с.
4. **Пастушкова В.В.** Бухгалтерський учёт основных средств и нематериальных активов : учебн. пособ. / В.В. Пастушкова, Л.А. Крятова. – М. : Изд-во "Маркетинг", 2000. – 142 с.
5. **Жураковська І.** Документування операцій з об'єктами інтелектуальної власності / І. Жураковська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – 422 с.
6. **Котенко Л.М.** Удосконалення документування операцій з обліку нематеріальних активів / Л.М. Котенко, Т.В. Польова // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 5(47). – 422 с.
7. **Наказ Міністерства** статистики України "Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх застосування" від 10.08.2004 р., № 469. – 62 с.

Старко И.Е. Первичный учет нематериальных активов: пути усовершенствования

Рассмотрено действующие типичные формы первичной документации и проведен анализ предложений по совершенствованию документального оформления операций с нематериальными активами в национальной системе учета. Установлено, все участники инновационного процесса должны быть заинтересованы в сочетании их интересов и усилий в создании и применении новых знаний и технологии с целью выхода на внутренней и внешние рынки с высокотехнологической продукцией. В реализации отмеченного взаимодействия и создании таким образом экономики, основанной на знаниях, роль государственной власти является стержневой.

Ключевые слова: объекты нематериальных активов, первичный учет, документация, формы документов.

Starko I.E. Primary accounting of intangible assets: the ways of improvement

The research of the ways to improve documentary arrangement of the ways of intangible assets in national system of accounting is carried out as well as acting typical forms of primary documentation are analyzed. It is set, all participants of innovative process must be interested in combination of their interests and efforts in creation and application of new knowledges and technologies with the purpose of output on internal and overseas markets with highly technological products. In realization of the noted co-operation and creation thus of economy, based on knowledges, a role of state power is cored.

Keywords: objects of intangible assets, primary accounting, documentation, forms of documents.

УДК 330.567.2/4

Доц. В.М. Фомішина, канд. екон. наук – Львівська КА

СТРАТЕГІЯ ТА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ СПОЖИВАННЯ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ

Досліджено альтернативу між споживанням і заощадженням у сучасних економіках. На основі статистичних даних про розвиток Китаю та США показано, що саме заощадження і нагромадження капіталу вирішальною мірою визначають результати функціонування економічної системи. Встановлено, що вирішення цієї альтернативи у світовій економічній думці і практиці державного регулювання поступово пов'язується з національними заощадженнями, всупереч попередній політиці споживання.

Ключові слова: розвиток, регуляторна політика, споживання, заощадження, управління споживанням і заощадженням, державне регулювання споживання і заощадження.

Постановка проблеми. Проблема споживання і заощадження завжди посідала провідне місце в економічній теорії і практиці, адже кожен елемент цієї парної категорії виконує свою особливу місію в соціально-економічному розвитку. Водночас споживання і заощадження складають основні пропорції процесу відтворення і, відповідно, нинішнє буття і майбутнє національних економік. Тому управління споживанням і заощадженням є одним із пріоритетних напрямків державної економічної політики.

Проблеми споживання та заощадження досліджувало чимало видатних зарубіжних дослідників – Дж. Гелбрейт, П. Грегорі, Р. Стюарт, М. Мендоза і В. Наполі, П. Семюелсон і В. Нордгауз, Дж. Кейнс, Ф. Прайор, К. МакКоннелл і Стенлі Брю та ін. Нині відбувається коригування установлених перекризових наукових підходів до пріоритетів у співвідношенні споживання і заощадження в економічному розвитку, що знаходить відображення в працях Д. Росса, Ф. Закарія, М. Мандельбаума та ін. Дослідженням поставленої проблеми приділяють значну увагу вітчизняні вчені Г. Башнянін, О. Вербова, Б. Гаврилишин, А. Чухно, Б. Кульчицький, О. Білорус, В. Базилевич, О. Геєць, російські вчені В. Іноземцев, П. Толмачев, В.Б. Рамзес та ін.

Методика досліджень. Метою роботи є дослідження стану і динаміки споживання та заощадження у сучасних економіках і обґрунтування на цій основі пріоритетів у системі відносин "споживання-заощадження", визначення основних напрямків і специфіки взаємообумовленості і взаємозалежності державної регуляторної політики в сфері споживання і заощадження із інвестиційною політикою і політикою економічного зростання і розвитку.

Результати дослідження. Проблема державного впливу на споживання і заощадження є складною і суперечливою, що зумовлено нерозривною генетичною єдністю і водночас функціональною протилежністю цих процесів. Їхня єдність зумовлюється спільним джерелом походження – доходом, а їх протилежність – прагненням економічних суб'єктів до одночасного збільшення обсягів обох складових, що неможливо за умови абсолютної обмеженості величини доходу.

Мета управління споживанням і заощадженням полягає у спонуканні економічних суб'єктів до прийняття такого рішення щодо використання своїх доходів, яке вважається найбільш доцільним для певного моменту з точки зору економічного розвитку. Зважаючи на формування споживчого і заощаджувального ресурсу із одного джерела – доходу, загальна політика реально може спрямовуватись або на стимулювання споживання, або заохочення до заощаджень, а політика зростання споживання водночас є політикою обмеження заощаджень, і навпаки. Оптимальний шлях вирішення проблеми пов'язується із зростанням доходу і прогресивним економічним розвитком.

Конкретні завдання і напрями регулювання можуть істотно різнитися, залежно від економічної і соціально-політичної ситуації, особливостей історичного розвитку, специфіки національної психології [4, с. 161]. Загалом регулювання має забезпечити оптимальне співвідношення між приватними заощадженнями, котрі становлять основу поповнення підприємницьких інвес-

тиційних фондів і суспільного виробництва, і споживчими витратами, що становлять основу добробуту і людського розвитку.

Існують різні, іноді діаметрально протилежні, точки зору на те, якими мають бути загальні напрями державного регулювання, споживання і заощадження. Відповідно до першої з них, інвестиції – головний рушій економічного зростання: чим більше країна заощаджує, тим вищі темпи зростання її економіки. Так вважають прихильники монетаристської концепції державного регулювання. Згідно з кейнсіанською моделлю, ланцюжок причинно-наслідкових зв'язків спрямований у протилежний бік: високий споживчий попит сприяє створенню робочих місць, активізує інвестиційні процеси, що, своєю чергою, стимулює виробництво, зростання доходів і заощаджень, а отже, і нових інвестицій.

Ці два підходи діаметрально різняться у рекомендаціях щодо того, як держава може сприяти економічному зростанню – через заощадження, нагромадження та інвестиційну політику чи через споживання і соціальну політику. Прихильники першого підходу стверджують, що потрібно всіляко стимулювати заощадження і обмежувати споживання. Прихильники другого, навпаки, вважають, що необхідно всіляко сприяти збільшенню попиту, зокрема споживчого, який спонукатиме економіку та інвестиції.

Існування тісного причинно-наслідкового зв'язку між споживанням та економічним розвитком, з одного боку, і заощадженням і економічним розвитком, з іншого загальноновизнане, проте в наукових дискусіях кінця ХХ – початку ХХІ ст. щодо пріоритетності заощадження чи споживання в поступальному розвитку акценти поступово стали зміщуватись в бік споживання [1, с. 225; 2, с. 37-38; 6, с. 42-43]. Висхідною тезою прихильників цієї точки зору стало розуміння сутності суспільного прогресу через призму критеріїв людського розвитку, підґрунтя якого становить споживання. Практика застосування інструментів державної політики більшості розвинених країн у цей період орієнтувалась на споживчу сферу. Підсумкову рису в теоретичних дискусіях і практичній реалізації основних положень щодо джерел розвитку і місця споживання і заощадження в економічному розвитку певною мірою підвела сучасна рецесія.

Так, постіндустріальна економіка США, яка стала взірцем для наслідування як для розвинених країн Заходу, так і для постсоціалістичних країн, протягом останніх трьох десятиліть нарощувала споживання. У 1950-х роках частка споживчих витрат в ВВП США складала 60-65 %. Проте з початку 80-х, в умовах сповільнення темпів економічного зростання, економічна політика була зорієнтована на зростання обсягів споживання як стимул економічної активності. До початку 2000-х років частка споживання у ВВП зросла до 70 %, і відтоді залишається на цьому рівні, становлячи у II кв. 2010 р. 70,28 % від ВВП (рис. 1).

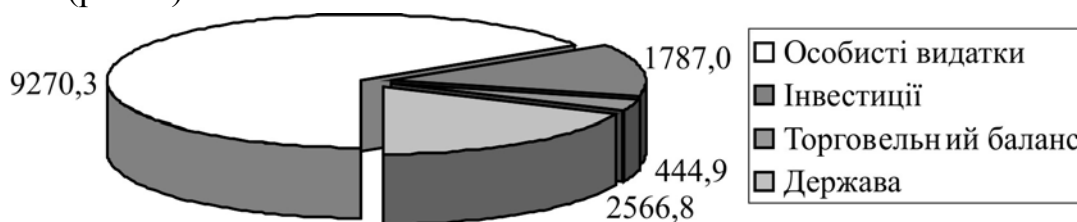

Рис. 1. Структура ВВП США (у трлн дол.), II кв. 2010 р. [3]

На жаль, економічних передумов для ефективності такої політики не було, оскільки зростання середньодушового доходу не спостерігалось і заробітні плати загалом не збільшувались. Їй сприяло насамперед зростання кредитування; нині американська сім'я має у середньому 13 кредитних карток. Із 1984 по 2008 рр. заборгованість домогосподарств збільшилась від 680 млрд до 14 трлн дол. Така ж модель була репродукована і на державному рівні – тільки в незмірно більших масштабах. Протягом кількох десятиліть економічне зростання підтримувалось зростанням запозичень [7].

Логічним наслідком такої політики, зважаючи на суперечливу єдність споживання і заощадження, стало скорочення національних фінансових ресурсів нагромадження капіталу. У зв'язку з цим Д. Росс, аналізуючи структуру ВВП США в рамках нинішнього економічного спаду (рис. 2), і порівнюючи її з тенденціями періоду "великої депресії", вказує на схожість динаміки складових внутрішнього продукту, насамперед – падіння рівня інвестицій. Вчений доходить висновку, що "від'ємна динаміка економіки загалом визначається величезним падінням обсягів інвестицій. Падіння не таке велике, як в "низині" тієї депресії (80 %), проте воно досить значне – близько 35 % ВВП. Зрозуміло, що саме падіння рівня інвестицій є рушійною силою цієї рецесії [5].

Рис. 2. Динаміка складових ВВП США (зміни в %, до IV кв. 2006 р.) [5]

У грошовому вимірі за півтора року економічного спаду – з III кв. 2008 р. до IV кв. 2009 р. ВВП США скоротився в поточних цінах на 82 млрд дол. При цьому особисте споживання зросло на 14 млрд, державні витрати – на 19 млрд, чистий експорт – на 308 млрд дол., а обсяг вкладень в основний капітал скоротився на 448 дол. Таким чином, саме скорочення вкладень в основний капітал виступає головним і єдиним фактором економічного спаду в США. Аналогічна динаміка капіталовкладень спостерігається в інших розвинених країнах. В Японії спостерігається серйозна економічна криза – падіння спостерігається за всіма складовими ВВП, а головною причиною скорочення японського ВВП (майже на дві третини) виступає фактор скорочення капіталовкладень. У Німеччині в ході рецесії фактично навіть виросло, але і в цій країні головним фактором кризи стало саме падіння рівня інвестицій. Провідні капіталістичні економіки не створюють капіталу, направляючи невинновдано велику частку ВВП на споживання на збитки заощадженням і інвестиціям.

Іншу політику в сфері споживання і заощадження демонструє КНР, вибравши пріоритетом заощадження та інвестиції. Нині економіка Китаю створює найбільше капіталу. Економіка КНР успішно зростає, незважаючи на кризу. У цій країні, на відміну від США й інших розвинених країн, не тільки не відбулося падіння інвестиційної активності; навпаки, вкладення в основний капітал у містах Китаю зросли за рік (2008-2009 рр.) більш ніж на 30 %.

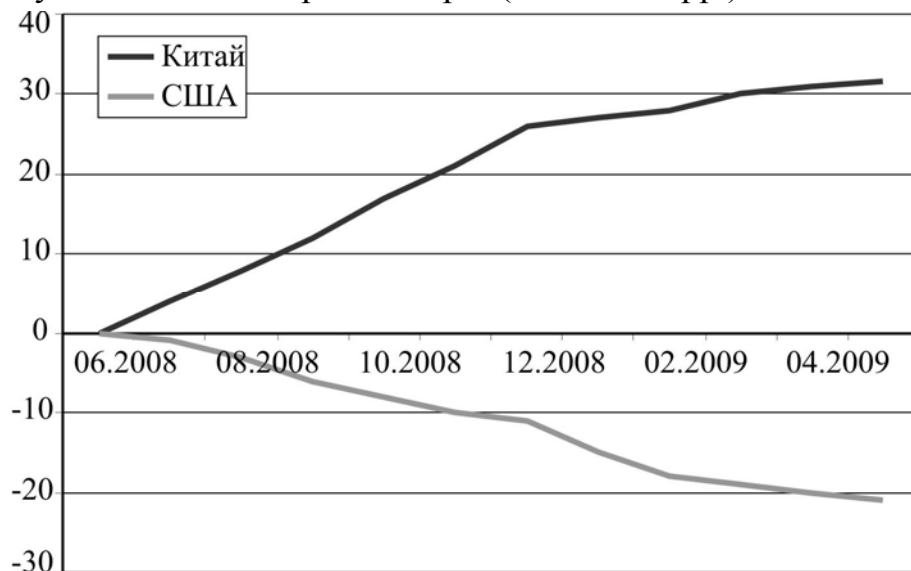

Рис. 3. Інвестиційні тренди в США і Китаї (у США – сукупні

інвестиції в основний капітал, Китаю – дані по містах) [5]

Зазначені протилежно спрямовані інвестиційні тренди мали наслідком бурхливе зростання ВВП Китаю і різке скорочення ВВП США (рис. 4).

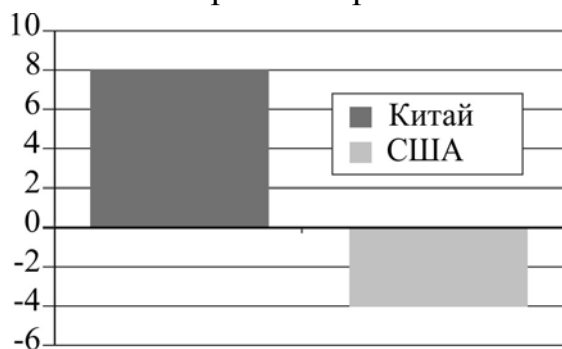

Рис. 4. Зміна річного ВВП Китаю і США (%), II кв. 2009 р. [5]

Логічна причина, що достатньо пояснює такі відмінності в економіках – роль держави і державного управління. Державний сектор у Китаї є достатньо могутнім, щоб забезпечити необхідний рівень сукупних інвестицій: високий рівень капіталовкладень Китаю, який оцінюється в 40 % ВВП, на 45 % було забезпечено інвестиціями. За таких умов держава здатна визначати загальний рівень інвестиційної активності. Окрім цього, могутність держави посилюється внаслідок того, що їй належать головні банки країни.

Зрозуміло, що приклад Китаю не є однозначним приводом для одержавлення економік, проте він свідчить про прогресивну роль національних заощаджень і нагромадження капіталу, а також про можливості й ефективність цілеспрямованої регуляторної політики в цій сфері. Нині серед західних вчених і аналітиків поступово стає усталеною думка, що саме падіння заоща-

джень – фінансових ресурсів інвестування, а не криза споживання – стало головною причиною сучасної рецесії [3, 5, 7, 8].

Відповідно змінюються пріоритети державної політики в сфері споживання і заощадження. Якщо ще на початку кризи багато країн застосовували так звану політику "розкидання грошей з гвинтокрила", то нині усвідомлюється, що споживанням і кредитами можна забезпечити економічний добробут у короткотерміновій перспективі, але не довготривалий поступальний економічний розвиток.

Отже, вибір стратегічних напрямів державної політики у сфері споживання і заощадження має ґрунтуватись на положеннях, підтверджених нинішньою практикою господарювання: довготерміновою метою економічного зростання є забезпечення максимально високого рівня споживання для населення країни. Цього можна добитися лише шляхом прискореного економічного зростання і зростання обсягів доходів, а не штучним перекосом в бік споживання, який неминуче зменшить частку заощадження, що становлять фінансові ресурси інвестування і таким чином загальмує економічний розвиток. Тому експерт із зовнішньої політики США М. Мандельбаум, формулює три пропозиції для здійснення економічної політики США в нових умовах: по-перше, необхідно повернутись на шлях стійкого економічного зростання і реіндустріалізації, яких зусиль, втрат і компромісів це не потребувало б; по-друге, обрати систему пріоритетів, і нарешті, збільшити власні доходи і зменшити доходи країн-конкурентів [8].

Водночас, економічна політика трансформаційних і пост-трансформаційних економік, і України зокрема, у досліджуваній сфері має свою специфіку, зумовлену низьким рівнем споживання і добробуту населення порівняно з промисловими країнами. З огляду на малу абсолютну величину доходу, і відповідно недостатні частки, що спрямовуються як на споживання, так і на заощадження, завдання розвитку є надзвичайно складним.

Висновки. Проблема оптимального співвідношення між споживанням і заощадженням нині залишається невирішеною для більшості країн. Завдання його оптимізації є різними для різних економік. Так, для передових країн на даному етапі назріла необхідність перерозподілу ВВП на користь заощаджень і нагромадження капіталу. У трансформаційних економіках загальний вектор регуляторної політики має бути спрямований на зростання доходу, а за теоретичну основу державного впливу на споживання і заощадження може бути прийнята кейнсіанська теза для депресивних економік про те, що чим вищий рівень споживання, тим більший мультиплікатор, тобто тим більше зростання національного доходу забезпечується первинним зростанням інвестицій. Тому поступальний економічний розвиток на цьому етапі розвитку потребує зростання споживання, адже зростаючий споживчий попит генерує зростання сукупного попиту, враховуючи інвестиційний. Після вирішення проблем перехідного періоду і встановлення достатніх темпів економічного зростання актуальнішою стає монетаристська модель.

Література

1. Вербова О.С. Економічна теорія та інформаційне суспільство // Економічні системи : монографія, Т.1. / за ред. Г.І. Башняніна – Львів : Вид-во Львівської КА, 2006. – 484 с.

2. **Иноземцев В.Л.** Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы : учебн. пособ. [для студ. ВНЗ] / В.Л. Иноземцев. – М. : Изд-во "Логос", 2000. – 304 с.
3. **Подробный анализ** динамики и структуры ВВП США. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.spydell.livejournal.com/247304.html>.
4. **Рамзес В.Б.** Личное потребление в Японии / В.Б. Рамзес. – М. : Гл. ред. вост. лит-ры изд-ва "Наука". – 1985. – 287 с.
5. **Стенограмма** заседания клуба "Содержательное единство" Международный финансовый кризис и экономический рост Китая. Доклад Д. Росса. – Ч. 2. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.kurginyan.ru/clubs.shtml?cat=41&id=510>
6. **Толмачев П.И.** Экономический рост как основа устойчивого развития национальных экономик : дисс. ... д-ра экон. наук / Дипломатическая академия МИД России. – 2005. – 326 с.
7. **Фарид Закария.** Как нам вернуть американскую мечту ("Time", США). [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.rus.ru/rv.ru/2010/10/26/28530951.html>
8. **Michael Mandelbaum.** The Frugal Superpower: America's Global Leadership in a Cash-Strapped Era. – New-York, 2010. – 234 p.

Фомишина В.М. Стратегия и регуляторная политика в сфере потребления и сбережения

Исследована альтернатива между потреблением и сбережением в современных экономиках. На основе статистических данных о развитии Китая и США показано, что именно сбережение и накопление капитала в решающей мере определяют результаты функционирования экономической системы. Установлено, что решение этой альтернативы в мировой экономической мысли и практике государственной регуляции постепенно связывается с национальными сбережениями, вопреки предыдущей политике потребления.

Ключевые слова: развитие, регуляторная политика, потребление, сбережение, управление потреблением и сбережением, государственная регуляция потребления и сбережения.

Fomishina V.M. Strategy and regulator policy is in the sphere of consumption and economy

Investigational alternative between a consumption and economy in modern economies. On the basis of statistical information it is rotined about development of China and USA, that exactly the results of functioning of the economic system determine an economy and piling up of capital a decision measure. It is set that the decision of this alternative in a world economic idea and practice of government control gradually contacts with national economies, despite the previous policy of consumption.

Keywords: development, regulator policy, consumption, economy, management, government control of consumption and economy, a consumption and economy.

УДК 657.6:658.14/17:338.45.

*Доц. О.М. Чабанюк, канд. экон. наук;
магістр Х.Б. Турчиняк – Львівська КА*

**ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Досліджено особливості аудиту фінансової звітності промислових підприємств. Обґрунтовано етапи здійснення перевірки у промисловості. Узагальнено основні процедури здійснення аудиту фінансової звітності промислових підприємств. Встановлено, що основною передумовою аудиту є взаємна зацікавленість промислового підприємства в особі його власників, держави в особі податкової адміністрації і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності.

Ключові слова: фінансова звітність, промислове підприємство, прибуток, платоспроможність, аудиторська перевірка, аудиторський висновок.